

נהזמרת יצחק

בסייעתא דשמיא | בא תשפ"ב | גליון מס' 125

בא אל פרעה, (י' א').

עיין בעל הטורים שכתב ב"א, גימטריא שלוש, לרמז על שלוש מכות (הנזכרים בפרשה), שעוד יבואו על פרעה, עיין שם.

ונראה דיש לומר שגם נרמזו המכות עצמן באותיות ב"א, שב"א ראשי תיבות ב'כורות א'רבה, שהם המכות העתידיים לבוא, והא שלא הזכיר מכת חושך יש לומר (בדרך צחות), שגם נרמז כאן שהרי חושך לא רואים, ונרמז בזה שלא רואים את מכת חושך בתיבת בא.

ולמען תספר באזני בנך וגו', (י' ב').

עיין ברמב"ן שביאר הך ציווי של למען תספר בשני אופנים, או שיש דין סיפור על כל המכות, או שיש דין סיפור מיוחד רק על מכת ארבה, עיין שם. ולפירוש השני שקאי רק על מכת ארבה צריך ביאור אמאי דווקא במכת ארבה מצינו ציווי מיוחד שצריך לספר על נפלאות מכה זו לבנים יותר משאר המכות.

ונראה לבאר סיבת הדבר, מפני כשמשה בא להזהיר את פרעה שיגיע מכת הארבה, פרעה שאל את משה מי ומי ההולכים, ומשה ענה לו גם בכנינו, אך פרעה סירב לשלוח את הטף, ורצה שהטף ישארו במצרים, ואמר למשה לכו נא הגברים וכו' כי אותה אתם מבקשים, אכן משה לא קיבל הצעת פרעה, כיון שרצה שגם הטף יצאו, ועכשיו יוצא שאדרבה מפני שמשה סירב להצעת פרעה להשאיר הטף במצרים, מפני זה הביא מכת ארבה על מצרים.

הרי שעיקר מכת ארבה בא על מצרים בשביל הטף, שגם הם יהיו בין המבקשים ויצאו ממצרים, ועל כן יש לומר שדווקא במכת ארבה יש ענין לספר לבנים, שבשבילם ובזכותם בא מכה זו על מצרים, שידעו שלא רק הגברים הם מבקשים אלא גם הטף צריכים להיות בכלל המבקשים¹.

ולמען תספר באזני בנך וגו', (י' ב').

הנה הטעמים על תיבות באזני בנך הם קדמא ואזלא.

ואפשר דכיון שיש מצוה לספר לבנו ולבן בנו, וכמו שכתוב ולמען תספר באזני בנך ובן בנך.

והנה עיין ברמב"ן (בפירוש הראשון), שמבואר מדבריו שכתוב כאן המצוה של סיפור יציאת מצרים, לבניו ובני בניו.

1 ועי' בליקוטי נ"י תשפ"א.

ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר: החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה.

הנה כאן נאמרו למשה דיני קידוש החודש, מה צריך לראות כדי לקדש החודש, שמיום זה יהיה ראש חודש.

ועיין רש"י, וזה לשונו, החדש הזה, הראהו לבנה בחידושה, ואמר לו, כשהירח מתחדש יהיה לך ר"ח וכו', ע"כ, ועיין עוד מה שכתב רש"י, וזה לשונו, הזה, נתקשה משה על מולד הלבנה, באיזו שעור תראה ותהיה ראויה לקדש, והראה לו באצבע את הלבנה ברקיע, ואמר לו כזה ראה וקדש, ע"כ, ומבואר כנזכר, שנאמרו כאן דיני קידוש החודש.

והנה עיין ברמב"ן שהקשה, וזה לשונו, החדש הזה לכם ראש חדשים, וכו' והיה ראוי שיאמר תחלה דברו אל כל עדת ישראל לאמר החדש הזה לכם וגומר הפרשה, (פירוש דאחר שנאמר החודש הזה לכם, כתיב דברו אל כל עדת ישראל לאמר וגו', ומקשה הרמב"ן שהיה ראוי שיכתוב דברו אל כל עדת ישראל לפני החודש הזה לכם, ועל זה תירץ), (לפי פשוטו), אבל משה ואהרן הם במקום ישראל, ואמר, לכם כנגד ישראל לדורותם, וחזר ואמר דברו אל כל עדת ישראל, שיצום במצות שענה וכו', (פירוש שקידוש החודש הוא לדורות, מה שאין כן מצות מקחו מבעשור, שזה שייך לאותו דור בלבד, והיינו דברו אל כל עדת ישראל, ואלו הם דווקא מי שהיו שם אז), ולפי מדרשו לכם לומר שקדוש החדש צריך בית דין מומחין, ולכך לא נאמר בתחלה דברו אל כל עדת ישראל, שאין בקדוש החדש אלא משה ואהרן וכיוצא בהם וכו', ע"כ.

א

תנן בפרק ג' דראש השנה (כ"ה:), ראוהו (פירוש הלבנה בראש חודש), שלושה והן בית דין יעמדו שנים ויושיבו מחבריהם אצל היחיד (ועידו בפניהם), ומקשה בגמרא אמאי (צריך שיושיבו אחרים), הכא נמי נימא לא תהא שמיעה גדולה מראייה וכו' (פירוש שמה שהדיינים עצמם ראו את הלבנה, זה יותר ממה שהם שומעים מהעדים, אם כן אלו הדיינים שראו הם עצמם יקדשו החודש), ומתוך בגמרא כגון שראוהו בלילה, וממילא צריכים עכשיו קבלת עדות, ואף על גב דקא משמע לן כבר דין זה מרישא דמתניתין, מכל מקום סיפא איצטריכא ליה, דאין היחיד נאמן על ידי עצמו, (ומשום הכי צריך שיושיבו שנים מחבריהם אצלו), דסלקא דעתך אמינא הואיל וכו' הכא נמי ניקדשיה ביחיד, קא משמע לן, (דלקידוש החודש צריך שלושה דיינים), ואימא הכא נמי, (ומספיק אפילו יחיד מומחה), אין לך מומחה לרבים בישראל יותר ממשה רבינו, וקאמר ליה הקב"ה עד דאיכא אהרן בהדך, דכתיב ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר החדש הזה לכם, והרי מקרא מפורש שאין מקדשין את החודש ביחיד).

ועיין בתוספות שם, ד"ה עד דאיכא אהרן בהדך, (פירוש דקרא הרי לא כתיב אלא שנים, ועל זה תירצו התוספות) ואין בית דין שקול, מוסיפין עליהן עוד אחד וכו', (וכמו שמצינו בריש סנהדרין), ע"כ.

ולכאורה מבואר דכאן בגמרא יש ילפותא מיוחדת דאי אפשר לקדש החודש על ידי יחיד, אלא צריך בית דין של שלושה.

ב

והנה איתא בגמרא שם סלקא דעתך אמינא הואיל דדיני ממונות בשלשה ואם היה מומחה לרבים דן אפילו ביחיד, כאן נמי יהא כשר ביחיד, קא משמע לן דלא, מבואר דאי אפשר אלא בשלושה, וכן מבואר בתוספות שהגמרא איירי לפי המאן דאמר שדבר תורה

והנה נראה שדין זה שצריך לספר לבנו ולבן בנו, הוא מדין תלמוד תורה, (ועיין בפענח רזא).
והנה לגבי דיני תלמוד תורה, עיין מה שכתב ברמב"ם (פרק א' הלכות תלמוד תורה, הלכה ב'), וזה לשונו, כשם שחייב ללמד את בנו כך הוא חייב ללמד את בן בנו וכו' אם כן למה נצטווה על בנו ועל בן בנו, להקדים בנו לבן בנו וכו', ע"כ, ומבואר שלגבי מצות תלמוד תורה בנו קודם לבן בנו. ולפי זה, שמצות סיפור לבנו קודמת לסיפור לבן בנו, מבואר שפיר אמאי הטעם על תיבות **באזני בנך**, הם קדמא ואזלא, שצריך להקדים לספר לבנו לפני שמספר לבן בנו. והנה הטעם על תיבות **ובן בנך**, הינם מונח רביעי, ויש לומר שגם זה רמז שהסיפור לבן בנך, צריך להניחו עד אחר שמספר לבנו.

ראו כי רעה נגד פניכם: לא כן לכו נא הגברים ועבדו את ה' כי אתה אתם מבקשים וגו', (י' - י"א).

ולכאורה צריך ביאור מה שפרעה טען כלפי משה שמכיון שרעה נגד פניכם, משום הכי ילכו רק הגברים ולא הטרף, (ועיין פירוש רש"י).

ונראה לבאר על פי ביאורו הנפלא של הרב שמשון מאוסטרופאלי, (בליקוטי שושנים²), שביאר באריכות הא דאיתא במדרש על הפסוק **ובני ישראל יוצאים ביד רמ"ה**, פרמה (פירוש מסווה הנתון על הפנים), עשה להם להגין מן המזיקים, ע"כ לשון המדרש.

וביאר שיש בכללות שבעים ואחד אומות (ששרו של מצרים וששר של ישמעאל אחד הוא, עיין שם), בסוד **וזרעו יהיה מל"א** (גימטריא שבעים ואחד) **הגוים**, וכל שר ושר של האומות נקרא אלקים, ואם כן יוצא שיש שבעים ואחד בחינות של אלקים, והנה באלקים יש חמשה אותיות, אם כן יוצא שיש סך הכל באומות שני"ה (שלוש מאות חמישים וחמש) אותיות של אלקים, (5*71=355), בגימטריא פרע"ה, שבו כלולים גם כל שאר השבעים שרים, ומנין אותיותיהם של כולם הם כמנין פרע"ה.

ועיין שם שביאר שמשה עמד לפני פרעה כשהיה בן שמונים שנה, ומשה החסיר פ' (שמונים) אותיות מפרע"ה, שהם ששה עשר שמות אלקים (5*16=80), וזה סוד **ומשה בן שמונים שנה בעמדו לפני פרע"ה**, (פירוש שמשה המתיק שמונים מהשלוש מאות חמישים וחמש אלוקים)³.

(2) מובא בניצוצי שמשון ריש פר' בשלח.

(3) והנה נראה להביא רמז לדבר זה, דהנה משה היה ערל שפתיים, פי' שלא היה יכול לומר אותיות ממוצא השפתיים, שהם אותיות בומ"פ, אי"כ משה לא היה יכול לבטא אות פ' של פרעה, שאות פ' צריך להוציאו בשפתיו - ומשו"ה י"ל שמשה (שהיה ערל שפתיים), קרא לפרעה **רע"ה**, וזה הביאור שביטל שמונים אותיות מפרע"ה ודוקא משום שהיה ערל שפתיים, ודו"ק.

חד נמי כשר, (לדיני ממונות), דלמאן דבעי מדאורייתא שלשה מומחין וכו' לא צריך קרא, ע"כ.

ולכאורה קשה, אמאי צריך קרא לחדש דצריך שלושה דיינים, הא עיין בגמרא לעיל מיניה דאיתא אהא דתנן ראוהו בית דין וכל ישראל נחקרו העדים ולא הספיקו לומר מקודש עד שחשיכה הרי זה מעובר, ומקשה בגמרא, נחקרו העדים למה לי, ומתרץ הכי קאמר אי נמי נחקרו העדים ולא הספיקו לומר מקודש עד שחשיכה הרי זה וכו' איצטריך סלקא דעתך אמינא תיהוי חקירת עדים כתחילת דין, ומקודש מקודש כגמר דין, ולקדשי בליליא, מידי דהוה אדיני ממונות וכו' הכא נמי מקדשין בליליא, קא משמע לן, ואימא הכי נמי, אמר קרא **כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב**, אימת הוי חק בגמר דין, וקא קרי ליה רחמנא **משפט**, מה משפט ביום אף הכא נמי ביום, ע"כ.

הרי שדרשינן הא דכתיב חק על קידוש החודש, וכמו שפירש רש"י, כי חק הוא, בקידוש החדש דרשינן ליה, בפרק קמא (ח):.

והנה עיין שם (ח):, תנו רבנן **כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב**, מלמד שאין בית דין של מעלה נכנסין לדין, אלא אם כן קידשו בית דין של מטה את החדש, וכן עיין ברש"י סנהדרין (י"א):, ד"ה הוי אומר זה ראש השנה, וכו' וכתוב **כי חק** כלומר חק שישראל עושין באותו חג, דהיינו קידוש החדש, הרי הוא כמשפט וכו', ע"כ, הרי דקידוש החודש יש לו דינים של משפט של תחילת דין, עיין שם⁴.

ולכאורה לפי זה קשה, אמאי צריך עוד ילפותא לומר שצריך שלושה דיינים בקידוש החודש, שעד דאיתא לאהרן בהדך הא ילפינן שקידוש החודש זה משפט, ומשפט צריך שלושה², (עיין בבא בתרא).

וכן הוא להדיא ברש"י סנהדרין (ל"ו), ד"ה הטמאות והטהרות, וזה לשונו, וכן קידוש החודש שצריך שלושה, דמשפט כתיב ביה, **כי חוק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב**, ומוקמינן ליה בקידוש החודש במסכת ראש השנה וכו', ע"כ.

אכן דבר זה בעצמו לכאורה פלא הוא, דאף אם נלמד ממשפט שצריך שלושה, מכל מקום יש גמרא מפורשת בראש השנה, שהא שצריך שלושה לקידוש החודש ילפינן מעד דאיכא אהרן בהדך, וצריך ביאור.

ג

ועוד קשה דעיין רש"י בפרק ג' דראש השנה (כ"ו), בהא דאין עד נעשה דין, (דהיינו עד המעיד), שכתב, וזה לשונו, ומקצתן נעשין דיינים, אבל המעידים לא ישבו וידונו עמהם, דהראוי להעיד אית ליה לרבי טרפון נעשה דין, אבל עד עצמו לית ליה דנעשה דין, וגבי עדות החדש גופה, נמי לא אכשרנא במתני' להיות העדים נעשים דיינים, דאם כן למה לי יושבו מחבריהם, יעידו בפני יחיד, ואחר כך ישבו הם עמו, ויקדשו וכו', ע"כ.

ומשמע דרק משום דאין עד נעשה דין, משום הכי אינם יכולים להעיד בפני היחיד.

ולכאורה צריך ביאור דהא ילפינן מקרא של משה ואהרן עד דאיכא אהרן בהדך, שאי אפשר בפני יחיד, ודין זה נאמר אף אי סבירא לן שעד נעשה דין, וצריך ביאור, (ובפשטות לימוד זה קאי על כל מה דקתני במשנה, גם אהא דתנן ויעידו בפניהם), ועי'.

ד

והנה עיין בסוף פרק קמא דראש השנה (כ"ב), דאיתא שם מחלוקת ר' שמעון ורבנן, האם קרובים כשרים לעדות החודש או לא, דלרבנן פסולים הקרובים לעדות

(1) ודלא כמו שמשמע בר"ח בפ"ג דר"ה.

(2) ועי' בתוס' וצ"ב אי זה כוונתו.

והנה נשאר מפרעה רע"ה בחינות שמשה היה צריך לבטלם, והנה מצינו שהקב"ה אמר למשה **וזה יהיה לך האות וכו' בהוציאך וכו' תעבדון את האלקים על ההר**, ועיין שם ברש"י שזה קבלת התורה, והיינו שעל ידי התורה יבטל הכוחות של (פ)רע"ה, וזה על ידי שיש בתורה רע"ה פרשיות, ומבחינת רע"ה פרשיות אלו, יתבטלו כח רע"ה של פרעה, עיין שם באריכות.

והנה נראה שזה מה שרמז פרעה כאן למשה באמרו **ראו כי רע"ה נגד פניכם**, והיינו שאמר לו שאתה רוצה לקבל התורה, (כדי לבטל רע"ה של פרעה), ואין קבלת התורה שייכת אלא לגברים בלבד שהם המבקשים, ומשום הכי לא רצה לתת לטף שילכו, ודו"ק.

ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשנו, (י"א ז).

הנה הא דנקט משה דווקא כלבים, יותר משאר חיות ובהמות, שלא יחרצו לשונם.

נראה לבאר דהנה מה שכתוב **ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשנו** הוא חלק מנבואת משה מה שיהיה כחצות הלילה בשעה שהקב"ה יצא בתוך מצרים, שאז ימותו כל בכורי מצרים וכו' **והיתה צעקה גדלה בכל ארץ מצרים אשר כמהו לא נהיתה וגו'**, ואז אמר משה **שולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשנו וגו'**, מבואר שאף שיהיה צעקה גדולה, מכל מקום הכלבים לא יחרצו לשונם.

ובביאור הענין נראה, דהנה בני אדם במעשיהם ובפעולתם יש להם השפעה על סביבותיהם, וכמבואר בפרשת נח, שמכיון שהאדם השחית דרכו, גרם והשפיע שגם הבהמות והחיות השחיתו דרכם, (וכמבואר היטב בבית הלוי שם), ואם כן גם כאן צעקת מצרים הייתה צריכה להשפיע גם על החיות והבהמות, שגם הם יצעקו.

והנה עיין סנהדרין (ק"ח:), שאמרו חז"ל ששלושה שימשו בתיבה, חם והכלב והעורב, והנה לבהמות אין שום בחירה, ואם כן האיך קרה דבר זה שהכלב והעורב שימשו בתיבה מה שלא מצינו בשאר בהמות ועופות, ובהכרח צריך לומר כנזכר, שהשפעת מעשה אנושי השפיע עליהם, והנה בתיבה היו גם נח שם ויפת שלא שימשו, וצריך לומר שהכלב והעורב הושפעו מחם, מכיון שקרובים הם לחם, וממילא מעשיו שלו השפיעו עליהם במיוחד, מה שאין כן מעשיהם של נח ושם ויפת, יש לומר שהשפיעו יותר על שאר המינים.

ולפי זה, שהשפעת חם היא על הכלבים, אם כן במצרים, שמצרים הוא בנו של חם, אם הייתה צעקה גדולה כזו, לכאורה היה צריך להשפיע על בהמות אלו, ובפרט הכלבים מכיון שהם קרובים אליהם, שגם הם יחרצו לשונם, ועל זה ניבא להם משה ואמר שאף שיהיה צעקה גדולה, מכל מקום **ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשנו למאיש ועד בהמה למען תדעון אשר יפלה ה' בין**

של קידוש החודש, ולר' שמעון הקרובים כשרים לעדות זו, ובגמרא שם, אמר ר' לוי מאי טעמא דר' שמעון, דכתיב **ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר החדש הזה לכם**, עדות זו תהא כשרה בכם, (ופירש רש"י, בכם, ואף על פי שהם אחים), ורבנן עדות זו תהא מסורה לכם, (ופירש רש"י, תהא מסורה לכם, לחשובי הדור אני מוסר, שיקבלו העדות, ויקדשו החדש, ולא להכשיר קרובים בא).

ועיין בטורי אבן שם, שהקשה על שיטת ר' שמעון שאמר שיליף מדכתיב **ויאמר ה' אל משה ואל אהרן**, שקרובים כשרים לעדות, מהא דאיתא בפרק ג', שדורשים מהך קרא ללמד שקידוש החודש צריך שלושה דיינים, עיין שם.

והנה בעצם גם לרבנן, שאומרים דילפינן מפסוק זה שעדות זו תהא מסורה לכם, קשה, דהיכן כתיבא עדות בהך קרא, דהרי הפסוק מיירי על הדיינים, כדאיתא בריש פרק ג'.

ה

והנראה בזה הוא, דהנה בריש פרק ג' דראש השנה, תנן ראוהו בית דין בלבד, יעמדו שנים, ויעידו בפניהם, ויאמרו מקודש מקודש, ועיין בגמרא שם, ואמאי לא תהא שמייעה גדולה מראייה, ועיין רש"י ד"ה ואמאי, יעמדו שנים וכו' דהא גבי עדות החדש לא כתיב עדות אלא כזה ראה וקדש, ע"כ, ותיירץ בגמרא אמר ר' זירא כגון שראוהו בלילה, ופירש רש"י, הלכך למחר אי לאו שמייעה על מה יקדשו, ע"כ.

ועיין בתוספות ד"ה כגון שראוהו בלילה, דאין יכולין לקדש על פי ראייה בלילה וכו' ואין קבלת עדות אלא ביום אפילו בדיני ממונות וכו', ע"כ.

ולכאורה מבואר ברש"י שסבירא ליה דצריך עדות בשעה שמקדשים את החודש, ועיין בתוספות ר' עקיבא אייגר במשנה שכתב דהנפקא מינה בין רש"י לתוספות היא, אי ראוהו בית דין ביום, ולא הספיקו לומר מקודש מקודש עד שחשכה, למחר (כשמקדשים) אי צריך עדות, דלרש"י צריך עדות חדשה, דאי לאו עדות על מה יקדשו, מה שאין כן להתוספות אין צריך שוב עדות, דהא כבר היה קבלת עדות ביום האתמול, ואין צריך עוד קבלת עדות, עיין שם, וצריך ביאור במאי פליגי.

ועוד פליגי רש"י והתוספות, דלרש"י בעדות החדש כתיב כזה ראה וקדש, ומשמע שזה דין מיוחד בקידוש החודש, אך עיין בתוספות, שכתבו ובחנם דחק דאפילו בדיני נפשות אמרינן הכי וכו', (ולכאורה פירושו, דאף אם אין לעדות החודש קולות של דיני ממונות, (שאפשר ביחיד), מכל מקום אינו חמור מדיני נפשות, ואינה צריכה ילפותא מיוחדת), ועי'.

ו

והנראה לומר דהא דכתיב בפרשה **ויאמר ה' וכו' החדש הזה לכם**, נתחדש כאן דין חדש בקבלת עדות לקידוש החודש, דשאני מקבלת עדות בעלמא, דכיון דכתיב **החדש הזה לכם**, נאמרה כזה ראה וקדש, והיינו שיש כאן חיוב מיוחד על הבית דין שיראו את הלבנה, "כזה", וזה מה שנאמר למשה ולאהרן, ודו"ק.

והנה תינח כשבית דין עצמם רואים את הלבנה שפיר נתקיים בהם כזה ראה וקדש, אך לא תמיד אפשר שהבית דין יראו את הלבנה החדשה, והם צריכים לקבל עדות על הלבנה, ועל זה נאמר שכאן יש דין עדות על הראייה, וכשהעדים מעידים על הלבנה, הוה כאילו בית דין בעצמם רואים עכשיו הלבנה, ובזה שאני מכל שאר עדות שבתורה, שקבלת עדות הוא שבית דין צריכים לברר מה שהיה, והאיך היה וכו', מה שאין כן בעדות החודש, אין זה קבלת עדות לברר מה שהיה אלא שזה ראיית בית דין עכשיו³, ולא בירור על מה שהיה אתמול וכדומה, רק כמו שבית דין רואים עכשיו את הלבנה, והם יכולים לקדש, ועל ידי 'ראייתם' ממש נעשה הקידוש.

ולפי זה מובן שפיר מה דפירש רש"י דאי לא היה להם פנאי לומר מקודש עד

ומדויק דמשמע שבאמת הכלבים צעקו, רק שלבני ישראל לו חרצו לשונם, והכל
למען תדעון.

ונראה שדוד המלך רמזה בתהילים (ק"ו), כשהזכיר הניסים שהיו במצרים קאמר
נפלאות בארץ חם, דייקא בארץ חם ראו הנפלאות, וכן לפני זה (ע"ח), קאמר **ויך כל בכור
בארצם ראשית אונם באהלי חם**, הזכיר אהלי חם, והיינו אף שהיה בארץ חם, והיה צריך
להיות השפעה על הכלבים, מכל מקום כלפי בני ישראל לא יחרץ כלב לשנו.

ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה, (י"ב מ').

הנה מצינו שלושה זמנים שעם ישראל היו בגלות מצרים, חדא מה שכתוב כאן
שלושים שנה וארבע מאות שנה, ועוד מה שכתוב בפרשת לך לך שיהיו ארבע מאות
שנה בארץ לא להם, ועוד שלמעשה לא היו במצרים אלא מאתיים ועשר שנים, והנה כאן
לא נקט אלא הזמן של ארבע מאות ושלושים שנה וצריך ביאור אמאי.

הנה איתא במגילה (ט). תניא מעשה בתלמי המלך שכינס שבעים ושנים זקנים וכו'
ואמר להם כתבו לי תורת משה רבכם, נתן הקב"ה בלב כל אחד ואחד עצה והסכימו כולן
לדעה אחת וכתבו לו וכו' ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים ובשאר ארצות ארבע
מאות שנה, עיין שם.

והנה כשתירגמו פסוק זה שינו בה שני דברים, חדא שהוסיפו "ובשאר ארצות", ועוד
שלא הזכירו שהיו שם עוד שלושים שנה, ועיין ברש"י שם, שפירש דהא שלא כתבו
ובשאר ארצות, הוא כדי שלא יאמר שקר כתוב בתורה וכו' ולגבי שלושים שנה כתב רש"י
מפני שמיום שנגזרה גזירת גלות מצרים בבין הבתרים, היה ארבע מאות ושלושים שנה,
אבל הגזירה עצמה לא הייתה אלא ארבע מאות שנה, עיין שם.

ומבואר שלא רצו לגלות לתלמי המלך הענין שהגזירה נגזרה שלושים שנה לפני זה,
וצריך ביאור אמאי באמת לא, ואמאי כתבו רק את הגלות לבד.

והנראה בזה, דעיין מגילה (י"ג): **אחר הדברים האלה**, (של בגתן ותרש, גדל המלך
אחשוורוש את המן), מאי **אחר**, אמר רבא אחר שברא הקב"ה רפואה למכה, דאמר ריש
לקיש אין הקב"ה מכה את ישראל, אלא אם כן בורא להם רפואה תחילה, שנאמר **כרפאי
לישראל ונגלה עון אפרים**, אבל אומות העולם אינו כן מכה אותן, ואחר כך בורא להם
רפואה, שנאמר **ונגף ה' את מצרים נגוף ורפוא**, ע"כ.

ובביאור החילוק בין ישראל לאומות העולם נראה, שיש כאן הנהגה של מידה כנגד מידה,
ועל פי מה שאמרו חז"ל (קידושין מ.), מאי **ולחושבי שמו**, אמר רב אסי אפילו חשב אדם לעשות
מצוה, ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה, עיין שם.

ונראה שמה שאצל ישראל המחשבה הוה כמעשה ולא אצל אומות העולם הוא מדה
כנגד מדה, דעיין בתוספות ראש השנה (ד.), ד"ה בשביל שיחיו בני, שמבואר שם שמידה
זו שייך רק אצל ישראל ולא אצל שאר אומות, שהם תוהים על הראשונות, עיין שם,
והיינו שישראל מחשב ורוצה לקיים המצוה מכל מקום, מה שאין כן בשאר אומות,
וממילא יש לומר כך גם הקב"ה מתנהג עמהם, שיש כבר המחשבה לפני המעשה,
וממילא מקדם הרפואה, ודו"ק.

והנה בפרשת ברית בין הבתרים כתיב **ויאמר לאברם ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ
לא להם ועבדום ועינו אותם ארבע מאות שנה וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי ואחרי כן
יצאו ברכוש גדול**, ע"כ, הרי כבר שלושים שנים לפני הגלות עצמו כתב הרפואה, והנה
מכיון שהקדמת רפואה למכה אינו נוהג אלא בישראל, ממילא רק אצלם שייך למנות
השלושים שנה וארבע מאות שנה, מפני שמה שהמחשבה הינה חלק מהגלות עצמו,
שייך רק בישראל ולא באומות העולם, שאצלם אין המחשבה חלק מן המעשה, ומשום
הכי כתבו לו לתלמי שהיו בגלות רק ארבע מאות שנה, ודו"ק.

שחשכה, שצריך להעיד שוב למחר, מכיון שיש דין
שהבית דין צריך שיראו עכשיו בשעת קידוש את
הלבנה, וזה על ידי שמיעת העדות וממילא מוכרחים
צריכים לשמוע את העדות למחר בשעת קידוש מפני
שזה חלק מהקידוש⁴.

וכן מבואר שפיר הך דסוף פרק קמא, שדרשו
שכתוב בפסוק זה עדות, שמכיון שכתוב כאן **הזה**
ודרשו כזה ראה וקדש שבית דין צריך לראות את
הלבנה וזה רק על ידי העדות שפיר כתיב עדות
בקרא.

וכן הא מה שהקשה הטורי אבן דצריך הך קרא
לילפותא שעד דאיכא אהרן בהדך, שצריך שלושה
ואיך ילפינן מכאן עדות, אינו קשה שמכיון שכתוב
כאן כזה ראה וקדש שזה על ידי העדים, אם כן כתוב
כאן שקידוש החודש ועדות החודש שניהם צריכים
שלושה דיינים, שמה שכתוב בפסוק קאי על מעשה
הראייה והקידוש ביחד, וממילא הכל כתוב כאן
בקרא, ודו"ק.

וכן אמאי אי אפשר ללמוד שצריך שלושה מזה
שקראו משפט, דנראה דמשפט כאן בפרשה הוא על
התחלת הדין, והיינו שזה פרט בהנהגת בית דין לגבי
חקירת העדים על ידי בית דין וכדומה, אבל אין בזה
ילפותא על עצם ראיית הדיינים איך שצריך להיות,
ודו"ק.

והנה מה שכתב רש"י בסנהדרין (ל"ו.), שילפינן
ממשפט שצריך שלושה, יש לומר דהתם קאי לגבי
הרב ותלמידו ואב ובנו, שאין מונים להם אלא אחד,
וזה לא מבואר כאן בקרא, ושפיר צריך למילף מהא
דכתיב משפט.

וכן יש לבאר אמאי צריך לומר שאי אפשר לקדש
ביחיד משום אין עד נעשה דיין, דאי משום כזה ראה
וקדש, היה שפיר יכול להיות עד ודיין, ובפרט כאן
שבאמת הדיין הוא נעשה העד על ראיית הלבנה
עצמה, ומשום הכי צריך לומר שרק מפני שאין עד
נעשה דיין, אי אפשר לקדש באופן זה על ידי ששנים
יאמרו ליחיד, ודו"ק.

והשתא לפי מה שביארנו בדעת רש"י שיש כאן
דין מיוחד בכזה ראה וקדש, ונאמרה דווקא למשה
ולאהרן, שפיר מיושב הערת הרמב"ן דאי אפשר
לכתוב מיד **דברו אל כל עדת ישראל**, דהא צריך
להודיע הדין המיוחד בקידוש החודש, שנאמרה
למשה ולאהרן, ודו"ק.

(4) וצ"ל דהא דתנן נחקרה עדותך, פירוש שרק חקרו אותם
אך עדיין לא קיבלום.